Marathi

El **marathi** (मराठी *Marāṭhī*) és una llengua indoària parlada pels Marathi del centre i oest de l'Índia. És la llengua oficial de l'estat de Maharashtra. Té uns 90 milions de parlants arreu del món.[1] El Marathi és la quarta llengua més parlada de l'Índia[4] i la quinzena del món.[2] La literatura marathi és una de les més antigues de les llengües indoàries modernes. Data de prop de l'any 1000.[5]

El Marathi s'estima que té una antiguitat de més de 1.300 anys, i és una evolució del sànscrit passant pel pràcrit i l'apabhramsha. La gramàtica i la sintaxi deriven del pali i el pràcrit. Antigament el marathi va ser anomenat *maharashtri*, *marhatti*, *mahratti*, etc.

Algunes característiques particulars de la cultura marathi inclouen el drama Marathi, amb el sabor únic del *Sangeet Natak* (drama musical), els discursos crítics anomenats *Vasant Vyakhyanmala* (*Lectures de primavera*), la dansa folklòrica marathi anomenada *Lavani*, i edicions especials de revistes per la festivitat religiosa Diwali, anomenades *Diwali anka*.

Marathi

मराठी ***Marāṭhī***

Tipus	llengua i llengua viva
Parlants	
Un total de 94 milions de parlants[1] 70 milions com a llengua nadiua i 20 milions com a segona llengua principalment a Maharashtra, Goa, parts de Gujarat, Madhya Pradesh, Sindh, Karnataka, Andhra Pradesh, Tamil Nadu, Dadra i Nagar Haveli i Daman i Diu	
Parlants nadius	71.775.760 (2001)
Rànquing	15[2] (nadiua) 15[1] (segona llengua) **Marathi**
Parlat a	Índia, Israel i Maurici[3] Hi ha parlants de Marathi als Estats Units, Surinam, Guyana, Trinitat i Tobago, Països Baixos, Canadà, Emirats Àrabs Units, Sud-àfrica, Israel, Pakistan, Singapur, Alemanya, Suïssa, Regne Unit, Austràlia i Nova Zelanda
Oficial a	Índia
Autòcton de	Andhra Pradesh, Chhattisgarh, Goa, Estat de Karnataka, Maharashtra i Madhya Pradesh
Classificació lingüística	
llengües nostràtiques llengües euroasiàtiques llengües indoeuropees llengües indoiranianes llengües indoàries llengües indoàries meridionals	
Característiques	
Sistema d'escriptura	devanagari i Modi alphabet (en)
Institució de normalització	*Maharashtra Sahitya Parishad* i altres institucions
Codis	
ISO 639-1	mr

Contingut

Distribució geogràfica

Estatus oficial

Història
- Abans del segle XIII
  - Primeres èpoques
- Del segle XII fins a 1905
  - Yadava
  - Secta Mahanubhava
  - Secta Warkari
  - Era moderna
  - Segle XVIII
- Des del 1800 fins al segle XX

Dialectes
- Ahirani

Khandesi
Varhadi
Konkani
Vadval
Samvedi
Are Marathi
Thanjavur marathi i namdev marathi
Altres dialectes
Altres llengües amb considerable influència del marathi
Sons
Vocals
Escriptura
Alfabet devanagari
Alfabet modi
Grups consonàntics
Gramàtica
Organitzacions marathi
Organitzacions fora de l'estat de Maharashtra
Vocabulari
Intercanvi de recursos lingüístic amb altres llengües
Influència de llengües estrangeres
Formació i origen de paraules
Formació de paraules complexes
Nombres
Exemple de frases curtes
El marathi en els ordinadors i Internet
Disc d'or de les Voyager
Vegeu també
Referències
Bibliografia
Enllaços externs

ISO 639-2	mar
ISO 639-3	mar (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=mar)
SIL	MAR
Glottolog	mara1378 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/mara1378)
Ethnologue.com	mar (http://www.ethnologue.com/language/mar)
ASCL	5205
IETF	mr

Distribució geogràfica

El marathi es parla principalment a Maharashtra i a algunes zones dels estats veïns de Gujarat, Madhya Pradesh, Goa, Karnataka, Chhattisgarh i Andhra Pradesh, i als territoris units de Daman i Diu i Dadra i Nagar Haveli. Les ciutats de Baroda, Surat, Ahmedabad i Belgaum (Karnataka), Indore, Gwalior (Madhya Pradesh), Hyderabad (Andhra Pradesh) i Tanjore (Tamil Nadu) tenen comunitats considerables de parlants de marathi. No cal dir que el marathi també és parlat pels emigrants maharashtrians d'arreu del món, als Estats Units, als Emirats Àrabs Units, Sud-àfrica, Singapur, Alemanya, al Regne Unit, Austràlia, al Japó i a

Nova Zelanda. Segons l'Ethnologue, el marathi també es parla a Israel i a les illes Maurici.[3]

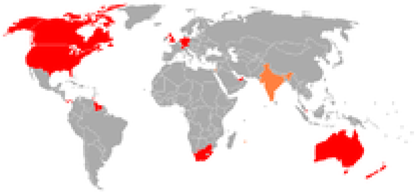

El marathi es parla a l'Índia, les illes Maurici i Israel. També és parlat pels emigrants maharashtrians d'arreu del món, especialment als Estats Units i Europa.

Estatus oficial

El marathi és llengua oficial a l'estat de Maharashtra, i llengua cooficial o utilitzada en assumptes oficials a Goa i als territoris units de Daman i Diu[6] i Dadra i Nagar Haveli.[7] La constitució de l'Índia reconeix el marathi com una de les vint-i-dues llengües oficials de l'Índia.[8]

A més de totes les universitats de Maharashtra, la Maharaja Sayajirao University de Baroda (Gujarat),[9] l'Osmania University (Andhra Pradesh),[10] la Gulbarga university (Karnataka) **(anglès)**[11] la Devi Ahilya University d'Indore[12] i la Goa University (Panaji),[13] tenen departaments d'estudis superiors de lingüística marathi. La Jawaharlal Nehru University (Nova Delhi) ha anunciat que té plans per a la creació d'un departament especial de marathi.[14]

Maharashtra, l'estat de l'Índia on viuen la majoria de parlants de marathi.

Història

Les llengües derivades del pràcrit, inclòs el *maharashtri pràcrit*, provenien originalment del sànscrit vèdic. Posteriors canvis van conduir a les llengües *apabhraṃśa* com el marathi, que pot ser descrita com una *resanscritització*, a formes desenvolupades del *maharashtri apabhraṃśa*. No obstant aquesta apreciació, es creu que actualment el marathi és una llengua que combina l'antic dravídic de la regió, el qual podria haver estat molt similar al kannada i al telugu, i del maharashtri pràcrit i el sànscrit. Les més recents influències del persa, l'àrab o l'urdú han fet també que s'assembli a l'hindi.

El maharashtri pràcrit es va parlar de manera generalitzada fins a l'any 875 i va ser la llengua oficial dels Satavahana. Havia assolit un nivell literari elevat, ja que s'hi van escriure documents com el *Karpurmanjari* i el *Saptashati* (150 aC). El maharashtri pràcrit va ser la llengua pràcrit més àmpliament parlada a l'oest i al sud de l'Índia, parlada des de Malwa i Rajputana al nord, fins a Krishna i Tungabhadra al sud.[15] Els actuals parlants de marathi i de kannada, van parlar maharashtri pràcrit durant segles.[16]

El *maharashtri apabhraṃśa* va romandre en ús durant diversos segles fins almenys l'any 500. L'*apabhraṃśa* va ser àmpliament utilitzat pel Jainisme en la seva literatura i va suposar una etapa important de l'evolució del marathi. Aquesta forma d'*apabhraṃśa* va ser *resanscrititzada* fins a esdevenir el marathi.

D'acord amb les formes escrites i els testimonis i les evidències històriques, es diu que el marathi data del segle VIII.[17]

Abans del segle XIII

Primeres èpoques

El primer testimoni escrit en marathi és un document trobat a Karnataka que s'ha datat de l'any 700.[1] La forma escrita més antiga que es coneix és l'escriptura de Vijayaditya trobada a Satara, datada del 739.

Un altre testimoni antic, que data del 983, és la inscripció sobre pedra que hi ha als peus de l'estàtua de Gomateshwara, a Shravanabelagola, al sud de Karnataka, la primera línia de la qual diu *Chavundarajen Karaviyalen* (श्रीचावुण्डराजे करवियले, श्रीगंगराजे सुत्ताले करवियले, que vol dir *Fet per Chavundaraja, el fill de Gangaraja*).

A més, es troba un apariat interessant en el *Kuvalayamala*, escrit pel monjo jainista Udyotan Suri al segle VIII, que fa referència a un basar on els Maratha parlen *Didhale* (*Dile* – donat), *Gahille* (*Ghetale* - agafat). També es considera molt antiga la traducció del *Panchatantra* al marathi.[18]

Cap al 983, per tant, el marathi era una de les llengües més parlades pels habitants de la zona entre Khandesh i Karnataka. Sis inscripcions, que daten entre l'any 979 i el 1270, situades en llocs tan distants com Mysore, Khandesh i Mumbai, són un indicatiu de la gran extensió en la qual es parlava marathi.[19] La inscripció de Pandharpur del 1273, sobre l'època del rajà Shiromani Ramdev Rao està en un marathi impecable. En aquella època el marathi era parlat per totes les classes i castes.

Del segle XII fins a 1905

Yadava

La literatura marathi es va iniciar i desenvolupar gràcies a l'alçament de la dinastia dels Yadavas de Deogiri (que van adoptar el marathi com a llengua de la cort i van patrocinar-ne els acadèmics) i dues sectes religioses, els Mahanubhav Panth i els Warkari Panth, que van adoptar el marathi com a mitjà de predicació de les seves doctrines de devoció. El marathi va assolir un lloc important dins de la vida de la cort durant l'època dels reis Yadava. Durant el regnat dels tres últims reis Yadava, va sorgir una gran quantitat de literatura en vers i prosa, sobre astrologia, medicina, Puranas, Vedanta, reis i cortesans. El *Nalopakhyan*, el *Rukmini swayamvar* i el *Jyotishratnamala* de Shripati (1039), en són alguns exemples.

El llibre més antic en marathi escrit en prosa, el *Vivekasindhu* (विवेकसिंधु), va ser escrit per Mukundaraj, un iogui de la secta Natha Pantha i arxipoeta del marathi. Mukundaraj basa la seva exposició dels principis bàsics de la filosofia hindú i el Marga Ioga en les declaracions i ensenyances de Shankaracharya (títol utilitzat comunament pels caps dels mathas). El *Paramamrita*, obra de Mukundaraj, és considerat el primer intent sistemàtic d'explicar els vedanta en marathi. Un dels famosos sants d'aquest període és el sant Dnyaneshwar (1275–1296), el qual va escriure el *Bhavarthadeepika*, conegut popularment com a *Dnyaneshwari* (1290),[20] i *Amritanubhava*. També va compondre cançons devotes anomenades *abhangas*. Dnyaneshwar va donar un estatus més elevat al marathi al traduir el Bhagavad Gita del sànscrit al marathi.

Secta Mahanubhava

Exemples destacables de la prosa marathi són els (लीळाचरीत्र), esdeveniments i anècdotes de la vida plena de Chakradhar Swami de la secta Mahanubhava, compilats pel seu deixeble més proper, Mahimabhatta, el 1238. La secta Mahanubhava va fer servir el marathi com a vehicle de propagació de la religió i la cultura.

Secta Warkari

La secta Mahanubhava va ser seguida per Eknath (1528–1599), sant i poeta Warkari. El *Bhavarth Ramayana* de Eknath va portar el missatge del culte Bhagvat al poble. Mukteswar va traduir el *Mahabharata*, obra èpica, al marathi. Reformistes socials com el sant i poeta Tukaram van transformar el marathi en una rica llengua literària. Tukaram (1608–1649) va ser un reformista radical que va escriure més de 3000 abhangas Els escriptors de la secta Mahanubhav van contribuir a la prosa marathi, mentre que els sants poetes de la secta Warkari van compondre poesia. Malgrat això, es considera els membres de la secta Warkari com els pioners i fundadors de la literatura marathi. El jainisme també va enriquir el marathi durant el període Bahmànida.

Era moderna

Des de 1630, el marathi va recuperar importància amb la forja de l'imperi Maratha, començant amb el regnat de Chhatrapati Shivaji (1627–1680). Els posteriors governants van ampliar l'imperi cap al nord fins a Delhi, cap a l'est fins a Orissa, i cap al sud fins a Thanjavur, a Tamil Nadu. Aquestes incursions dels Marathas van contribuir a difondre el marathi en altres regions. En aquest període també es va utilitzar el marathi en transaccions de terres i altres negocis. Per tant, els documents d'aquest període donen una imatge més acurada de la vida de les persones que parlaven marathi, que no pas els documents en persa, utilitzats prèviament, que només comprenia l'elit dels governants islàmics. Alhora, el sant Tukaram va fer importants contribucions a la literatura poètica en marathi amb el *Warkari Pantha*. Malgrat això cap a finals del segle XVIII, la influència de l'imperi Maratha sobre gran part del país estava en declivi.

Segle XVIII

Durant el segle XVIII es van escriure diversos textos de renom com el *Yatharthadeepika* de Vaman Pandit, el *Naladamayanti Swayamvara* de Raghunath Pandit, el *Pandava Pratap*, el *Harivijay*, el *Ramvijay* de Shridhar Pandit i el *Mahabharata* de Moropanta. Krishnadayarnava i Sridhar van ser els principals poetes del període Peshwa. Noves formes literàries es van produir amb èxit durant aquest període i els estils clàssics es van recuperar, especialment el Mahakavya i el Prabandha.

Des del 1800 fins al segle XX

El període colonial britànic (també conegut com a Període Modern) va ser el període en què es va produir l'estandardització del marathi per mitjà dels esforços del missioner cristià William Carey. Els missioners cristians van jugar un paper important en la creació de gramàtiques i diccionaris científics.

Els darrers anys del segle XIX a Maharashtra van ser un període de modernitat colonial. Com els períodes corresponents en altres llengües de l'Índia, aquest va ser un període dominat pels intel·lectuals d'educació anglesa. Va ser l'edat de la prosa i la raó, i un període d'activisme reformista i gran activitat intel·lectual.

La primera traducció d'un llibre anglès al marathi es va fer l'any 1817 i el primer diari va sortir el 1835. Els diaris van proporcionar una plataforma per compartir els punts de vista literaris. Es van escriure molts llibres sobre reformes socials. La llengua marathi va florir a mesura que el drama marathi guanyava popularitat. Els musicals, coneguts amb el nom de *Sangit Natak* també van evolucionar. Keshavasut, considerat el pare de la poesia marathi moderna, va publicar el seu primer poema el 1885. El primer periòdic, el *Dirghadarshan*, es va crear el 1840 mentre que el primer diari en marathi, el *Durpan*, va ser creat per Balshastri Jambhekar el 832.

La primera meitat del segle XX es va caracteritzar per un nou entusiasme en activitats literàries. L'activisme sociopolític va ajudar a aconseguir les principals fites de la literatura marathi, el drama, la música i el cinema. La prosa moderna marathi va florir a través de noves formes literàries com els assaigs, les biografies, les novel·les, prosa, drama, etc. Són particularment destacables el Nibandhmala de Chiplunkar

(assaigs), els escrits biogràfics de N.C.Kelkar', les novel·les de Hari Narayan Apte, Narayan Sitaram Phadke i V.S.Khandekar, i les obres teatrals de Mama Varerkar i Kirloskar. La Yayati de Khandekar, la qual li va fer obtenir el premi Jnanpith, és una novel·la molt notable. Les obres teatrals en marathi de Vijay Tendulkar l'han fet guanyar-se una reputació més enllà de Maharashtra.

Alguns diaris popular en marathi

Posteriorment a la independència de l'Índia, el marathi va rebre el reconeixement com una de les llengües nacionals.

Vers l'1 de maig de 1960, Maharashtra va reorganitzar les línies lingüístiques afegint Vidarbha i la regió de Marathwada al seu territori, juntament amb les seves comunitats de parla marathi. Amb la protecció cultural i de l'estat, el marathi va fer grans progressos a la dècada de 1990.

Cada any se celebra un esdeveniment literari anomenat *Akhil Bharatiya Marathi Sahitya Sammelan* (en català, Trobada Literària Marathi de l'Índia). També se celebra anualment el *Akhil Bharatiya Marathi Natya Sammelan* (en català, Trobada de Teatre Marathi de l'Índia). Ambos esdeveniments són molt populars entre els habitants de Maharashtra.

Dialectes

El marathi estàndard està basat en dialectes utilitzats pels acadèmics i els mitjans impresos, i està influenciat per l'elit educada de la regió de Poona. El Maharashtra Sahitya Parishad (MSP), és l'organisme rector que coordina les institucions literàries del marathi. De tant en tant, el MSP ajuda a dur a terme discursos sobre diversos aspectes del marathi i en l'establiment de precedents elaborant normes quan és necessari.

Els estudiosos indis distingeixen 42 dialectes del marathi. Els dialectes que fan frontera amb àrees d'altres llengües tenen moltes característiques en comú amb elles, a més de diferenciar-los del marathi estàndard. La major part de les diferències entre aquests dialectes són principalment lèxiques i fonològiques (per exemple, la col·locació de l'accent i la pronunciació). Malgrat que la quantitat de dialectes és considerable, el grau d'intel·ligibilitat entre ells és relativament alt.[1] Històricament, les divisions dialectals principals han estat l'ahirani, el khandesi, el varhadi, el vadval, el samvedi i l'are marathi.

Ahirani

L'ahirani es parla a l'oest de Khandesh, al nord de la regió de Maharashtra, a les zones de l'oest i el sud de Jalgaon (Chalisgaon, Bhadgaon, Pachora, Erandol, Dharangaon, Parola, Amalner talukas), Nandurbar (Shahada, Taloda, Navapur), Dhule i l'est de Nasik (Baglan, Malegaon i Kalwan talukas). A més es divideix en dialectes, com el chalisgaon, el malegaon i el dhule. Amalner és considerada la capital cultural de Khandesh, i ha estat testimoni de l'*Akhil Bhartiya Marathi Sahitya Sammelan*.

L'ahirani ha creat les seves pròpies paraules, adaptant i flexionant les paraules de l'hindi i el gujarati, les quals no es troben en aquestes llengües. L'ahirani és una forma col·loquial i utilitza l'alfabet modi per a la seva escriptura.

Els doctors D.G. Borase, Ramesh Suryawanshi i Vijaya Chitnis han analitzat l'ahirani des d'un punt de vista lingüístic. L'*Ahirani Bhasha Vadnyanic Ahyas*, el *Mhani Kosha* i l'*Ahirani Shabdkosha* (primer diccionari d'ahirani publicat el 1997), i el *Khandeshatil Krushak jivan Sachitra Kosha* (diccionari il·lustrat publicat el 2000) del Dr. Ramesh Suryawanshi, són llibres bàsics de la llengua ahirani. Les consideracions del Dr. Ramesh Sitaram Suryawanshi sobre l'ahirani i el khandeshi, s'expliquen en detall en el seu estudi lingüístic de l'ahirani. Els seus treballs publicats sobre l'estudi lingüístic de l'ahirani són: l'*Ahirani Bhasha Vaidnynik*

Abhyasa, que explica la formació gramatical de les paraules i la formació de frases de l'ahirani, l'*Ahirani-shabdkosh*, el primer diccionari del dialecte ahirani, que conté prop de deu mil paraules ordenades lexicogràficament, i l'*Aharani Mhani Ani Wakprachar* (en català, refranys i proverbis del dialecte ahirani), que conté mil refranys i quatre mil proverbis amb il·lustracions del seu significat. Tots aquests llibres van ser publicats per Akshaya Prakashan, a Poona el 1997. El seu quart llibre és el *Khandeshatil Krishak Jivan Sachitra Kosha*, que és un diccionari il·lustrat de les paraules utilitzades pels grangers de Khandesh. És un llibre amb imatges de les eines utilitzades pels grangers. Totes les eines i les seves parts estan etiquetades amb noms locals en dialecte ahirani. El va publicar la *Maharashtra State Governments Sahitya Ani Sanskriti Mandal*, a Mumbai, l'any 2000.

L'ahirani o khandesi és parlat a Khandesh. Khandesh és l'antic nom de l'àrea que actualment compren els districtes de Jalgaon, Dhulia,Nandurbar i part de Nasik i Aurangabad. Originalment l'ahirani era parlat pels Ahiras, que eren pastors. Habitaven les terres cobertes d'herba de Khandesh amb les seves vaques, ovelles i cabres. Khandesh era un antic districte de la Presidència de Bombai envoltat per la serralada de Satpura, Ajanta, la serralada de Chandwad, i el riu Waghur. Aquesta gran conca plana era una terra coberta d'herba, apropiada pel bestiar. És la conca dels rius Tapi i Narbada. Quan els Ahiras van arribar a Khandesh amb els seus ramats, s'hi van establir. Eren molt nombrosos i a poc a poc van anar desenvolupant altres professions. La gent que els envoltava va tractar d'imitar el seu dialecte quan els parlava. Les castes Lewa, Wani, Bhill i Pardeshi tenien el seu propi dialecte, però van començar a parlar un ahirani mixt (un ahirani afectat pel seu propi dialecte). Aquest procés va tenir lloc al territori de Khandesh. Les persones que parlaven el dialecte a Khandesh eren conegudes pels altres amb el nom de Khandeshi. A Khandesh el dialecte parlat pels Ahiras era conegut com a ahirani. Ahirani és un nom del dialecte basat en la casta, mentre que khandesi és un nom basat en la regió. El khandesi és un concepte ampli que engloba l'ahirani. Socialment el khandesi està classificat en ahirani, bhilli, pardeshi i lewa. Chalisgaon, a Dhule, és l'epicentre de l'ahirani. El chandwadi és parlat als voltants de les muntanyes Chandwad, el nandubari és parlat a Nandurbar, el jamnerior tawadi és parlat al tehsil de Jamner, el taptangi és parlat a la ribera del riu Tapti, i el dongarangi és parlat a les ribes dels boscos dels turons d'Ajanta. Tots aquests són noms de subdialectes del khandesi basats en la regió. Ahirani, gujari, bhilau, maharau, lewa i purbhi són noms de dialectes del khandesi basats en la casta. Alguns diuen que la poetessa Bhanabai no és ahirani sinó lewa, però el lewa i l'ahirani estan englobats pel khandesi, per tant khandesi és un terme o concepte que combina totes les controvèrsies. És un concepte ampli basat en la regió.

Khandesi

Khandesh era un antic districte de la Presidència de Bombai. Posteriorment es va dividir en Khandesh Oriental i Occidental. El Khandesh Oriental es coneix actualment com a districte de Jalgaon i el Khandesh Occidental és conegut com a districte de Dhule. L'ahirani va ser la llengua del Ahiras que van viure a Khandesh.

El khandesi té dialectes socials i territorials. Taptayngi, varlyangi, khallyangi, baglani, nandurbari, ghatoi, dhakani i jamneri són dialectes territorials del khandesi. Ahirani, bhilli, rajputi, pardeshi, ladsikkiwani, tavadi, levapatidari i gujari són dialectes socials del khandesi.

La llengua khandesi té 6 sons vocàlics i 34 sons consonàntics. De les 34 consonants, 14 es pronuncien. Hi ha tres gèneres i vuit casos, i els verbs són alhora transitius e intransitius i es formen d'acord amb el temps, persona, gènere i nombre.

Varhadi

El *varhadi, varhādi o vaidarbhi* és parlat a la regió de Vidarbha de l'estat de Maharashtra.

En marathi, la lateral aproximant retroflexa sonora ḷ (ɭ) és comú, mentre que en el dialecte varhadii, correspon a l'aproximant palatal sonora y (j), fent aquest dialecte molt diferent. Aquests canvis fonètics són comuns en el marathi parlat i, per tant, els dialectes parlats varien d'una regió de Maharashtra a una altra.

Konkani

Konkani fa referència al conjunt de dialectes del marathi parlat a la divisió de Konkan. Sovint s'inclou erròniament dins seu la llengua konkani, la qual és una llengua independent. Grierson s'ha referit a aquest dialecte com el *Konkan Standard of Marathi* per diferenciar-lo de la llengua konkani.[21] Els subdialectes del konkani combinen gradualment del marathi estàndard a la llengua konkani del nord al sud de Konkan. Els diversos subdialectes són: parabhi, koli, kiristanv, kunbi, agari, dhangari, thakri, karadhi, sangameshwari, bankoti i maoli.[22]

Vadval

Va ser parlat principalment pels vadvals, que són bàsicament propietaris de parcel·les agrícoles, de la regió de Vasai a Dahanu. Els Somavamshi Kshatriyas parlen aquest dialecte. Aquesta llengua és conservada sobretot pels catòlics nadius de la regió, ja que són una comunitat molt unida i tenen molt pocs parents fora de la regió. També va ser molt parlada entre els nadius hindús de la regió, però degut a influències externes, actualment el marathi comú és més popular entre els hindús. Hi ha moltes cançons compostes en aquesta llengua. Recentment, Nutan Patil va publicar un llibre que recollia al voltant de 70 cançons. Aquestes cançons tracten de noces, pachvi, etc. El dialecte dels Kolis (pescadors) de Vasai i veïns de Mumbai s'assembla molt a aquest dialecte, malgrat que fan servir un accent més fort. Hi ha una vila a Vasai anomenada Chulna, la qual va ser predominantment catòlica (en l'actualitat cosmopolita). La característica que crida més l'atenció d'aquest dialecte, en contrast amb el vadval, és la preferència per pronunciar més breument 'l' i 'n' ('ल' i 'न'), en lloc d'una pronunciació més llarga 'l' i 'n' ('ळ' i 'ण'), que es manté fins i tot en l'actual generació d'oradors, fins i tot per conversar en marathi estàndard.

Samvedi

El samvedi és parlat a l'interior de les regions de Nala Sopara i Virar, al nord de Mumbai en el districte de Thana de Maharashtra. El nom d'aquesta llengua suggereix correctament que el seu origen està lligat amb els Brahmans Samvedi nadius de la regió. Aquesta llengua també té oradors entre els catòlics conversos de la regió (els quals són coneguts amb el nom d'*Indis Orientals*), però no obstant això és popular entre els Brahmans Samvedi. Aquest dialecte és molt diferent dels altres dialectes del marathi parlats a altres regions de Maharashtra, però s'assembla força al vadval. Tant el vadval com el samvedi tenen una relativament gran proporció de paraules importades del portuguès en comparació al marathi estàndard, a causa de la influència directa dels portuguesos que van colonitzar aquesta regió fins al 1739.

Are Marathi

L'are marathi, escrit en alfabet devanagari com अरे मराठी, és un altre dialecte parlat principalment a Andhra Pradesh.

Thanjavur marathi i namdev marathi

El thanjavur marathi, el namdev marathi i els bhavsar marathi són parlats per molts habitants del sud de l'Índia. Aquest dialecte va evolucionar a partir de l'època d'ocupació dels Marathas de Thanjavur al sud de Tamil Nadu. Té parlants a algunes parts de Tamil Nadu, Andhra Pradesh i Karnataka.

Altres dialectes

- **Thakri** (parlat per la comunitat Adivasi del districte de Raigad de Maharashtra)
- **Dangii** (parlat prop de la frontera entre Maharashtra i Gujarat)
- **Judæo-Marathi** (parlat pels jueus Bene Israel)
- **Kadodii** (parlat prop de Vasai)

Altres dialectes del marathi són: el varli del districte de Thana, el dakshini (Marathwada), el deshi (l'est de Konkan), el deccan, el nagpuri, el ikrani i el gowlan.

Altres llengües amb considerable influència del marathi

- El *dakhini* i l'*urdú hyderabadi* parlats a Hyderabad i algunes parts de Dècan, tenen un influència considerable del marathi. La gramàtica de l'*urdú hyderabadi* està adaptada del marathi. De fet, també es diu que és una llengua criolla entre el marathi i l'urdú amb algunes paraules del telugu.

Sons

L'inventari de fonemes del marathi és semblant al de moltes altres llengües indoàries, en especialment al del konkani.

A continuació es mostra una taula de l'Alfabet fonètic internacional de tots els sons consonàntics.

Consonants

	Bilabials	Dentals	Alveolars	Retroflexes	Palatals	Velars	Glotals
Sordes	p pʱ	t̪ t̪ʱ		ʈ ʈʱ	cɕ cɕʱ	k kʱ	
Sonores	b bʱ	d̪ d̪ʱ		ɖ ɖʱ	ɟʝ ɟʝʱ	ɡ ɡʱ	
Fricatives			s		ɕ		h
Nasals	m mʱ	n̪ n̪ʱ		ɳ ɳʱ	ɲ	ŋ	
Aproximants	ʋ ʋʱ		l ɾ lʱ ɾʱ	ɭ ɽ	j		

A continuació es mostra una taula de l'Alfabet fonètic internacional de tots els sons vocàlics.

Vocals

	Anterior	Central	Posterior
Tancada	i		u
Mitjana	e	ə	o
Oberta		a	

Vocals

Com altres abugides, el devanagari escriu les síl·labes afegint vocals diacrítiques a les bases consonàntiques.

Hi ha dues vocals més per indicar la pronunciació de paraules angleses com l'*a* de *act* (en català, *acte*) i la *a* de *all* (en català, *tot*), que s'escriuen com अँ i आँ. Les seves representacions en l'AFI són /æ/ i /ɔ/, respectivament.

La manca de vocal diacrítica pot indicar tant l'absència de vocal com l'existència de la vocal *inherent* o per defecte, que en el cas del marathi és la schwa.

Escriptura

El marathi escrit va aparèixer per primer cop durant el segle XI en forma d'inscripcions sobre pedra i paper de coure. Del segle XIII fins a mitjans del segle XX, es va escriure amb l'alfabet modi. A partir de 1950 s'ha estat escrivint amb l'alfabet devanagari.[23]

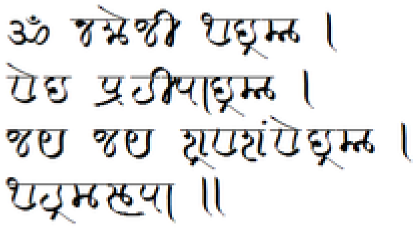

L'alfabet Modi es va fer servir per escriure en marathi

Alfabet devanagari

El marathi s'escriu amb l'alfabet devanagari, un abugida que consisteix en 16 vocals i 36 consonants que fan un totals de 52 lletres. S'escriu d'esquerre a dreta. El devanagari utilitzat per escriure en marathi és lleugerament diferent que el de l'hindi o altres llengües. L'alfabet devanagari del marathi s'anomena alfabet *Balbodh* (बाळबोध).

Alfabet modi

El marathi s'escrivia en alfabet modi, una escriptura en cursiva dissenyada per minimitzar el temps que s'aixeca la ploma del paper mentre s'escriu. La majora dels escrits de l'imperi Maratha estan en l'alfabet modi. No obstant això, també es va fer servir l'alfabet persa per la documentació de la cort. Amb l'arribada de la impressió a gran escala, l'alfabet Modi va caure en desús, ja que era molt difícil realitzar-ne la composició tipogràfica. Actualment, degut a la disponibilitat de tipus de lletra Modi i l'entusiasme dels joves oradors, l'alfabet està lluny de desaparèixer.

Grups consonàntics

En marathi, les consonants per defecte van acompanyades de la schwa. Per tant, तयाचे sería 'təyāce', en lloc de 'tyāce'. Per formar 'tyāce', s'ha d'afegir त् + याचे, donant lloc a त्याचे.

Quan dos o més consonants consecutives estan seguides per una vocal, aleshores es forma un *jodakshar* (grup consonàntic).

A continuació es mostren alguns exemples de grups consonàntics:

- **त्या**चे - *tyāce* – (seu - d'ell)
- **प्रस्ता**व - *prastāv* – (proposta)
- वि**द्या** - *vidyā* – (coneixement)
- **म्या**न - *myān* – (beina - d'espasa)
- **त्व**रा - *tvarā* – (immediat/ràpid)
- मह**त्त्व** - *mahattva* – (importància)
- फ**क्त** - *phakt* – (només)
- बाहु**ल्या** - *bāhulyā* – (nines)

El marathi té alguns grups consonàntics que són rars de veure en les llengües del món, incloses les anomenades "nasals aspirades" (ṇh, nh, i mh) i aproximants aspirades (rh, ṟh, lh, i vh).

A continuació es mostren alguns exemples:

- क**ण्हे**री - *kaṇherī* – (un arbust conegut per les seves flors)
- **न्हा**णे - *nhāṇ* – (bany)
- **म्ह**णून - *mhaṇūn* – (perquè)
- त**ऱ्हा** - *taṟhā* – (manera de comportar-se)
- को**ल्हा** - *kolhā* – (guineu)
- कें**व्हा** - *keṃvhā* – (quan)

Gramàtica

La gramàtica marathi comparteix similituds amb altres llengües indoàries modernes com l'hindi, el gujarati, el panjabi, etc. El primer llibre modern exclusivament sobre gramàtica marathi va ser imprès el 1805 per William Kerry. La gramàtica del sànscrit solia ser més referènciada fins a les últimes etapes del marathi.

Les normes gramaticals contemporànies descrites pel *Maharashtra Sahitya Parishad* i aprovades pel govern de Maharashtra suposadament tenen prioritat en el marathi estàndard escrit. Les tradicions de la lingüística marathi i les normes esmentades donen un estatus especial a les paraules *Tatsam* (sense canvi) adaptades del sànscrit. Aquest estatus especial espera que les normes per les paraules *Tatsam* se segueixin com es fa amb la gramàtica del sànscrit. Si bé això dóna suport al marathi amb un gran tresor de paraules del sànscrit per a fer front a la demanda de noves paraules tècniques quan és necessari, alhora manté una influència sobre el marathi.

Un característica inusual que té el marathi, en comparació amb altres llengües indoeuropees, és que presenta la inclusivitat, comú en les llengües austronèsies, les llengües dravídiques, el rajasthaní i el gujarati.

A diferència d'altres llengües relacionades, el marathi conserva els tres gèneres gramaticals (*Linga*) del sànscrit, masculí, femení i neutre. El marathi conté tres veus gramaticals (*Prayog*), és a dir, el *Kartari*, el *Karmani* i el *Bhave*. Una anàlisi detallada dels aspectes gramaticals del marathi està continguda en la gramàtica del marathi.

Organitzacions marathi

Existeixen moltes organitzacions governamentals o semi-governamentals, les quals treballen en la regulació, promoció i enriquiment de la llengua marathi. Aquestes són tant iniciades com finançades pel govern de Maharashtra. A continuació es dóna una llista d'algunes organitzacions preeminents del marathi:[24]

- Rajya Marathi Vikas Sanstha (http://rmvs.maharashtra.gov.in/) en anglès
- Akhil Bharatiya Marathi Sahitya Mahamandal (Confederació Central de les organitzacions marathi)
- Mumbai Marathi Sahitya Sangh en anglès
- Maharashtra Sahitya Parishad, Poona en anglès
- Marathi Vishwakosh (encyclopedia) project (http://vishwakosh.org.in) en anglès
- Vidarbha Sahitya Sangh, Nagpur (http://www.vssngp.org/) en anglès
- Marathwada Sahitya Parishad, Aurangabad

Organitzacions fora de l'estat de Maharashtra

- Gomantak Marathi academy (http://www.gomantakmarathiacademy.org) en anglès
- Madhya Pradesh Sahitya Parishad, Jabalpur
- Andhra Pradesh Sahitya Paraishad, Hyderabad
- Marathi Sahitya Parishad, Karnataka

Vocabulari

Intercanvi de recursos lingüístic amb altres llengües

Rètol de neó en marathi als quarters generals de la Policia de Maharashtra Police a Mumbai

En un període de molts segles, la llengua marathi i les persones que el parlaven, van entrar en contacte amb moltes altres llengües i dialectes. És comprensible que la influència principal provingui del pràcrit, el maharashtri, l'apbhramsha i el sànscrit.

Dia a dia el marathi inclou en el seu si un gran nombre de paraules, derivades del sànscrit (*tatsam*), de llengües germanes com l'hindi. Algunes paraules del sànscrit que són comunes en el marathi parlat del dia a dia, inclouen *nantar* (*després*), purṇa (*complert*, *ple, o mesura plena de quelcom*), *anna* (*menjar*), karaṇ (*causa*), *kadāchit* (*potser*), *satat* (*sempre*), *abhyās* (*estudi*), *vichitra* (*estrany*), *prayatna* (*esforç*t), *bhiti* (*por*) i *vishesh* (*especial*), entre d'altres.

El marathi també ha compartit normes, vocabulari i gramàtica amb altres llengües com les llengües dravídiques de l'Índia, i algunes llengües estrangeres com el persa, l'àrab, l'anglès i, en menor mesura, el portuguès.

Tot i que estudis recents del genoma humà suggereixen l'existència de relacions polítiques i comercials entre el subcontinent indi, l'est d'Àfrica, l'orient pròxim, i el centre d'Àsia durant més d'un mil·lenni, aquest estudis encara no són concloents en els efectes que han tingut aquestes relacions sobre la llengua.

Influència de llengües estrangeres

L'ús dels signes de puntuació va ser una de les contribucions més importants feta per les llengües estrangeres a l'escriptura índia. Prèviament, degut a la poesia d'estil sànscrit, els requeriments de puntuació dels molts textos podien haver estat menors.

Formació i origen de paraules

El marathi ha obtingut i donat paraules al sànscrit, kanara, hindi, urdú, àrab, persa, i portuguès. Com a mínim el 50% de les paraules en marathi són adoptades o derivades del sànscrit.

- *Adakitta* (trencanous), directament importada del kanara.
- *Begeen* (aviat), directament importada del konkani.
- *Ketli* (tetera), directament importada de l'anglès.
- *Estek* (finca), corrompuda de l'anglès.
- *Khurchii* (cadira), derivada de l'àrab.
- *Jaahiraat* (advertència), derivada del persa.
- *Shiphaaras* (recomanació), derivada del persa.
- *Marjii* (desig), derivada del persa.
- *Batataa* (patata), derivada del portuguès.
- *Ananas* (piña), derivada del portuguès.
- *Niga* (tenir cura), derivada del persa.

Comunament es fa servir en les converses un gran nombre de paraules angleses, que es consideren totalment assimilades al vocabulari marathi. *Pen* (en català, *ploma d'escriure*; en marathi estàndard *lekhaṇii*) i *shirt* (en català, *camisa*; en marathi estàndard *sadaraa*), en són alguns exemples.

Formació de paraules complexes

El marathi fa servir molts processos morfològics per unir paraules, donant lloc a paraules complexes. Aquests processos se'ls coneix tradicionalment amb el nom de *sandhi* (del sànscrit, *combinació*). Per exemple, *ati* + *uttam* dóna lloc a la paraula *atyuttam*.

Un altre mètode de combinar paraules és anomenat *samaas* (del sànscrit, *marge*). No hi ha regles segures a seguir per construir el *samaas*. Quan la segona paraula comença amb una consonant no es pot formar amb el *sandhi*, però sí amb el *samaas*. Per exemple, *miith-bhaakar* (*pà salat*), *udyog-patii* (*home de negocis*), *ashṭa-bhujaa* (*vuit mans*, nom d'una deessa hindú), i d'altres. Hi ha diversos noms donats a cada tipus de *samaas*.

Nombres

Com succeeix en moltes altres llengües, el marathi utilitza diferents noms per als nombres de l'1 al 20 i cada múltiple de 10, i d'altres compostos pels més grans de 20.

De manera anàloga a altres llengües de l'Índia, hi ha diferents noms per les fraccions $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, i $\frac{3}{4}$. Són *paava*, *ardhaa* i *pauṇa*, respectivament. Per la majoria de fraccions més grans d'1, es fan servir els prefixos *savvaa-*, *saaḍe-* i *paavaṇe-*. Existeixen noms especials per $\frac{3}{2}$ (*diiḍ*) i $\frac{5}{2}$ (*aḍich*).

Les potències de 10 són les següents:

- 100: *shambhar* (també construït amb prefix numèric i el sufix *-she*)
- 1,000: *hazaar* (o *sahasra*, una paraula semblant a la del sànscrit)
- 100,000: *laakh* (o *laksha*)
- 10,000,000: *koti*
- 1,000,000,000: *abja*
- 10,000,000,000: *kharva*
- 100,000,000,000: *nikharva*
- 100,000,000,000,000,000: *parardha*

Un nombre positiu es llegeix desmembrant-lo en desenes d'esquerra a dreta, en parts que contenen dos dígits, amb l'única excepció de les centenes que només contenen un dígit. Per exemple 1,234,567 es llegeix *12 laakh 34 hazaar 5 she 67*. Cada nombre de dos dígits més gran que 18 (de l'11 al 18 estan predefinits) es llegeix de dreta a esquerra. Per exemple, 21 (एक-वीस) es llegeix *1-vint*. A més, un nombre de dos dígits que finalitza en 9 es considera que és la següent desena menys un. Per exemple, 29 (एकुणतीस) es llegeix *trenta menys un*. Els nombres de dos dígits utilitzats abans de *hazaar*, etc. s'escriuen també de la mateixa forma.

Exemple de frases curtes

Paraules/frases	Transliteració	Significat
नमस्कार	Namaskār.	Hola
तुम्ही कसे आहात?	Tumhī kase āhāt?	Benvingut
तू कसा आहेस?	Tū kasā āhes?	Com estàs? *(a un home)*
तू कशी आहेस?	Tū kaśī āhes?	Com estàs? *(a una dona)*
आपण कसे आहात?	Āpaṇ kase āhāt?	Com estàs? *(formal)*
तुम्हाला भेटून आनंद झाला	Tumhālā bheṭūn ānand jhālā.	És un plaer trobar-te
पुन्हा भेटू	Punhā bheṭū.	Adéu. *(Lit.: "Ens trobarem de nou.")*
धन्यवाद	Dhanyavād.	Gràcies.
हो	Ho.	Si.
नाही	Nāhī.	No.
नको	Nako.	No, gràcies.
किती?	Kitī?	Quant?
कुठे?	Kuthe?	On?
कसे?	Kase?	Com?
केव्हा?	Kevha?	Quan?
कोण?	Kon?	Qui?
काय?	Kaay?	Què?
शुभ रात्री	Śhubh Ratri.	Bona nit

El marathi en els ordinadors i Internet

En un principi, el marathi va rebre un feble suport en el que es refereix als sistemes operatius dels ordinadors i als serveis d'Internet, de la mateixa manera que va succeir amb altres llengües de l'Índia. No obstant això, recentment, amb la introducció de projectes de localització de llengües i de noves tecnologies, s'han introduït aplicacions d'Internet i programari. Abans de la introducció de l'estàndard Unicode de l'alfabet devanagari, es van fer servir els tipus de lletra Shrilipi, Shivaji i Kiran.

Avui en dia, existeix programari de mecanografia en marathi i estan disponibles paquets d'interfície de pantalla en els sistemes operatius Windows, Linux i Mac OS. Molts llocs webs en marathi i preeminents diaris en marathi, han esdevingut especialment populars entre els Maharshtrians de fora de l'Índia. A més, els projectes d'Internet com la Wikipedia en marathi, amb més de 25.000 articles, i els blogs en marathi han guanyat una immensa popularitat.[25] [26]

Disc d'or de les Voyager

El disc d'or de les Voyager duu les salutacions de la Terra a l'Univers en cinquanta-cinc idiomes diferents, incloent-hi el marathi. El missatge en marathi diu *Namaskar! Hya prithvitil lok tumhala tyanche shubhavichar pathavitat, ani tyanchi iccha ahe ki tumhi hya janmi dhanya vha*.[27]

Vegeu també

- Literatura Marathi
- Llista de llengües de l'Índia

Referències

1. UCLA language materials project- Marathi (http://www.lmp.ucla.edu/Profile.aspx?LangID=93&menu=005) **(anglès)**
2. «Languages Spoken by More Than 10 Million People (http://encarta.msn.com/media_701500404/Languages_Spoken_by_More_Than_10_Million_People.html)». **(anglès)**
3. Ethnologue report of Marathi language (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=mar)**(anglès)**
4. Abstract of Language Strength in India: 2001 Census (http://www.censusindia.gov.in/Census_Data_2001/Census_Data_Online/Language/Statement1.htm) **(anglès)**
5. Arts, South Asian." Encyclopædia Britannica. Encyclopædia Britannica 2007 Ultimate Reference Suite. **(anglès)**
6. **(anglès)** La Llei de 1987 sobre Goa, Daman i Diu oficial converteix el konkani en l'únic idioma oficial, però preveu que el marathi també es pugui fer servir per a "tots els propòsits oficials o qualsevol altre". El govern també té una política de resposta a Marathi per correspondència rebuda a marathi. Comissari de Minories Lingüístiques, 42nd report: July 2003 - June 2004, (http://nclm.nic.in/shared/linkimages/35.htm) pp. para 11.3
7. El marathi és un idioma oficial de Dadra i Nagar Haveli Administration's profile (http://dnh.nic.in/deptdoc/vguide.pdf). **(anglès)**
8. Official Languages Resolution, 1968, para.2 (http://www.rajbhasha.gov.in/dolresolutioneng.htm) **(anglès)**
9. Dept. of Marathi, M.S. University of Baroda (http://www.msubaroda.ac.in/departmentinfo.php?ffac_code=1&fdept_code=11) **(anglès)**
10. Dept. of Marathi, Osmania University, Hyderabad (http://www.osmania.ac.in/Arts%20College/Marathi.htm)
11. Dept. of Marathi, Gulbarga University (http://www.gulbargauniversity.kar.nic.in/deptmarathi.htm) **(anglès)**
12. LIST OF STATUTES (Devi Ahilya University of Indore (http://www.dauniv.ac.in/rules/statute.doc) **(anglès)**
13. Dept.of Marathi, Goa University (http://www.unigoa.ac.in/department.php?adepid=8) **(anglès)**
14. http://www.jnu.ac.in/main.asp?sendval=SchoolOfLanguage Jawaharlal Nehru University] **(anglès)**
15. 1994, Kolarkar
16. C.V. Vaidya, *History of medieval Hindu India (Being a history of Indian from 600 to 1200 AD),* Vol. I, p. 317 **(anglès)**
17. Khodade, 2004
18. Dr. Kolarkar, Marathyancha Itihaas, (pg.3) **(anglès)**

19. 1966, Deshpande
20. Dnyaneshwari (http://www.bvbpune.org/contents1.html) en anglès
21. Konkani Detailed Description (http://www.rosettaproject.org/archive/knn/detail-1?page_view=image_view) en anglès
22. Konkani Detailed Description (http://www.rosettaproject.org/archive/knn/detail-1/?b_start:int=3&page_view=image_view) en anglès
23. Marathi language, alphabet and pronunciation (http://www.omniglot.com/writing/marathi.htm) en anglès
24. Encyclopaedia of Indian literature Volume I, Published by Sahitya Akademi ISBN 8126018038 en anglès
25. Askari, Faiz. «Inside the Indian Blogosphere (http://www.expresscomputeronline.com/20070219/technology01.shtml)» (en anglès). Express Computer. [Consulta: 10 octubre 2008].
26. Kumar, Rashmie. «Language No Bar (http://cities.expressindia.com/fullstory.php?newsid=230583%20\)» (en anglès). Express India. [Consulta: 10 octubre 2008].
27. Voyager – The Interstellar Mission (Languages) (http://voyager.jpl.nasa.gov/spacecraft/languages/marathi.html) en anglès

Bibliografia

- Marathi: The Language and its Linguistic Traditions - Prabhakar Machwe, Indian and Foreign Review, 15 March 1985.**(anglès)**
- 'Atyavashyak Marathi Vyakaran' (*Essential Marathi Grammar*) - Dr. V. L. Vardhe **(marathi)**
- Marathi Vyakaran' (*Marathi Grammar*) - Moreshvar Sakharam More. **(marathi)**
- Marathi Vishwakosh, Khand 12 (*Marathi World Encyclopedia, Volume 12*), Maharashtra Rajya Vishwakosh Nirmiti Mandal, Mumbai **(marathi)**
- Marathyancha Itihaas' by Dr. Kolarkar, Shrimangesh Publishers, Nagpur **(marathi)**
- History of Medieval Hindu India from 600AD to 1200 AD, by C. V. Vaidya **(anglès)**
- Marathi Sahitya (Review of the Marathi Literature up to I960) by Kusumavati Deshpande, Maharashtra Information Centre, New Delhi**(marathi)**

Enllaços externs

A Wikimedia Commons (https://commons.wikimedia.org/wiki/P%C3%A0gina_principal?uselang=ca) hi ha contingut multimèdia relatiu a: ***Marathi***

Diccionaris

- Molesworth, J. T. (James Thomas). A dictionary, Marathi and English (http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/molesworth/). 2d ed., rev. and enl. Bombay: Printed for government at the Bombay Education Society's press, 1857.**(anglès)** **(marathi)**
- Vaze, Shridhar Ganesh. The Aryabhusan school dictionary, Marathi-English (http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/vaze/). Poona: Arya-Bhushan Press, 1911.**(anglès)(marathi)**
- Shabdabandha an online Marathi-Marathi dictionary (http://www.cfilt.iitb.ac.in/wordnet/webmwn/wn.php)**(marathi)**

Diaris

- Sakal (http://esakal.com) **(marathi)**
- Maharashtra Times (http://maharashtratimes.indiatimes.com) **(marathi)**
- Loksatta (http://loksatta.com) **(marathi)**

- Lokmat (http://lokmat.com) **(marathi)**

Obtingut de «https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Marathi&oldid=23384545»

La pàgina va ser modificada per darrera vegada el 1 maig 2020 a les 11:47.

El text està disponible sota la Llicència de Creative Commons Reconeixement i Compartir-Igual; es poden aplicar termes addicionals. Vegeu les Condicions d'ús. Wikipedia® (Viquipèdia™) és una marca registrada de Wikimedia Foundation, Inc.